

Manifestarea umanismului în politică

Teodor POPESCU,
doctor în istorie, conferențiar universitar,
Academia de Administrare Publică
de pe lângă Președintele Republicii Moldova

SUMMARY

Humanism and politics will be always high on the agenda. Humanism reappeared in Western Europe in the 19th century as a social and cultural movement, guided by the ideal of ancient wisdom and the period of the Renaissance in the 15th and 17th centuries, that promoted the ideas of placing the trust in the values and potential of a human-being.

Nowadays this priority of the humanism essence is the movement of the ideas that offer a new model of a man, a new model of life, different from those of the medieval history, that contribute to the perfection of the contemporary society and its evolution through a new form of civilisation with active and responsible persons, gifted with the morality that will require from them to choose the path of virtue and justice, unimportant the place they can find themselves in.

Humanism manifests in politics through the means of the morality, consciousness, culture, forms of organization, purposes and content, as well as through the means of political activity.

Humanization of politics can be performed successfully if we try to do our best to stop the amoral, irresponsible element, corruption and other evils of a man.

Provocările din cea de-a doua jumătate a sec. al XX-lea și începutul sec. al XXI-lea au contribuit în mod evident la accelerarea anumitor procese regionale, precum și a celor globale, punând la îndoială opiniile unor analiști referitor la faptul că umanismul ca temelie de excepție a omenirii și-ar fi consumat definitiv unele dintre calitățile și valorile sale.

În realitate, situația necesită o altă interpretare. Deși umanismul a reapărut în scena politică în sec. al XIX-lea, el și-a demonstrat pe deplin viabilitatea pe parcursul următoarelor perioade, integrându-se în toate domeniile vieții sociale. Umanismul mileniului al treilea, pe lângă moștenirile teoretico-practice, care trebuie păstrate și dezvoltate pentru o imagine mai bună a viitorului, a căpătat o nouă misiune socială — de acțiune. Aceasta o cere imperativul timpului. Acțiunea în numele și întru binele individului, societății, omenirii, împotriva sărăciei și a suferințelor, dezbinării și conflictelor de tot tipul, războaielor și a altor nenorociri, întru asigurarea echilibrului, prosperării, unirii și păcii planetare. În societatea democratică contemporană, în paralel

cu multe alte probleme de ordin social, mai apare încă un obiectiv de importanță majoră, și anume — de a-i imprima politicului o orientare umanistică.

Însumând cele spuse mai sus, apare întrebarea: ce prezintă *politica* și *umanismul* ca fenomene sociale? Care este raportul dintre ele ca elemente ale întregului? De ce se dorește ca politica să fie umanizată? Întrebări, răspunsul cărora poate fi cunoscut numai întorcându-ne, printr-un scurt istoric, la izvoarele apariției umanismului.

Așadar, umanismul a apărut în secolul al XIV-lea în Europa Occidentală ca o mișcare socială și culturală care promova ideea încrederii în valorile omului și posibilității de perfecționare fără limite a individului, milita pentru libertatea umană, pentru o cultură laică, pentru o atitudine de încredere în valorile omului.

Umanismul a apărut în condiții deloc ușoare, în Evul Mediu, când controlul Bisericii asupra vieții intelectuale era aproape total. În etapa dată, umanismul evolua paralel cu mișcarea cunoscută cu numele de Renaștere, care lua amploare.

Renașterea este percepută ca o schimbare-dezvoltare categorică, ca un amplu proces de restructurare în cadrul tuturor componentelor colectivităților existente. Datorită acestui proces, între secolele XIV-XVI pe Bătrînul Continent s-a dezvoltat și s-a impus un nou tip de economie, o nouă viziune a evoluției sociale, au avut loc marile descoperiri geografice, s-au conturat teritorial și instituțional statele naționale, iar științele, artele și literatura au cunoscut o diversificare fără precedent.

În marile orașe europene (mai întâi, în cele din Italia — Florența, Roma, Milano, Veneția, apoi și în cele din Franța, Germania ș. a.), la palatele familiilor bogate ia naștere activitatea de mecenat care-i proteja pe scriitori, poeți, arhitecți, pictori, apăreau inovații care au zdruncinat din temelie viața europeană.

Odată cu aprofundarea procesului de Renaștere, în cercurile superioare ale țărilor Occidentale are loc o orientare masivă spre cunoașterea izvoarelor culturii antice. Ceea ce îi caracterizează cel mai mult pe oamenii epocii respective era curiozitatea fără margini de a cunoaște adevărul, în afara creștinismului, Bisericii. Acest adevăr al luminilor a fost găsit prin descoperirile tezaurului antichității. Idealul înțelepciunii antice a fost atins prin revenirea la sursele antichității și studierea lor profundă. Cu un interes deosebit se studiau operele antice și lucrările științifice scrise în limbile greacă, latină și arabă.

Umanismul din perioada respectivă avea drept scop studierea și conservarea operelor antice, care i-a dat posibilitate să se detașeze

tot mai mult de scolastica medievală și, împreună cu Renașterea, căutau tot mai mult adevărul întruchipat în valorile omului.

Renașterea prin aspectul umanistic care lua amploare trebuie privită ca o perioadă de ruptură în evoluția ideilor și doctrinelor care au dominat Evul Mediu. Deja către sec. XIV-XV unitatea creștină era puternic zdruncinată. Descoperirile științifice, geografice, inovațiile tehnologice au determinat dezvoltarea economică și demografică a spațiului occidental. *

Către sfârșitul sec. al XV-lea, Florența (Italia) devine capitala intelectuală a umanismului, iar în Franța studierea și traducerea operelor latine și grecești a permis exponenților umanismului să-și aleagă liber domeniul de cercetare, cu toate că locul lăsat științelor era încă cu mult mai redus în comparație cu scolastica. Fără a lega în mod obligatoriu originea libertății gândirii moderne de umanism, evident, putem sublinia cu certitudine contribuția extraordinară a începutului eliberării din scolastica medievală.

Liberul arbitru este cel care caracterizează cel mai bine spiritul umaniștilor în ansamblu. Centrele umaniste se aflau în perioada respectivă la curtea pontificală, la curțile principilor de la Florența, Neapole, iar în afara Italiei, în orașele universitare de la Sorbona (Franța), Cambridge (Anglia) ș. a. Lua amploare pedagogia umanistă care pleda pentru formarea oamenilor, care să rămână în același timp buni creștini, dar totodată — orientați spre noi idealuri, ca omul să fie capabil singur să-și croiască viața. În centrul preocupărilor educației

---

* Din numeroasele descoperiri științifice, geografice și noile inovații tehnologice amintim numai unele dintre ele:

- folosirea busolei/astrolabului în arta maritimă, venită de la chinezi, transmisă arabilor și ajunsă în sec. al XIV-lea la italieni;
- folosirea în practică a prafului de pușcă, la fel venit de la chinezi prin arabii din Spania și transmisă europenilor în sec. al XIII-lea. Prima rețetă a prafului de pușcă este recomandată de Roader Baconi;
- apariția și folosirea tiparului începând cu sec. al XIV-lea;
- dezvoltarea economică a determinat necesitatea descoperirilor geografice și alipirea noilor teritorii. Sint bine cunoscute numele lui Cristofor Columb, Amerigo Vespucci, Vasco da Gama, Fernando de Magellan ș.a.;
- în domeniul artelor erau bine cunoscute numele marilor maeștri: Leonardo da Vinci (1452-1519), Michelangelo (1457-1564), Raffaello Sanzio (1483-1520);
- a intrat în istorie și numele polonezului Copernic (1473-1543) care a demonstrat pentru prima dată, că Pământul se rotește în jurul Soarelui;
- numele lui Niccolò Machiavelli — om politic, diplomat, istoric care în calitate de autor a folosit pentru prima dată — la fel de cunoscut este și noțiunea de stat în sensul modern.

umanismul a centrat morala, făcînd din virtuțile acesteia un mijloc de acces la înțelepciune și cunoaștere.

Reorganizarea societății în interesele noii clase burgheze nu se putea face fără o credință într-un sens determinat al vieții, precum și fără o ierarhie de valori, care să se expună într-un nou stil de viață. Umanismul nu justifica doar importanța dezvoltării intelectuale a burgheziei ca clasă, ci pleda pentru elaborarea unui nou sistem de educație care să fie în interesul societății întregi.

În epoca Renașterii a apărut o necesitate stringentă de profesioniști, întii de toate, în domeniul administrației, politicului, diplomației, pentru a asigura buna funcționare a orașelor și a societății. Și burghezia avea nevoie de o nouă teorie, care să întemeieze valoarea umană nu prin naștere sau scolastică, ci prin meritele dobîndite de-a lungul vieții, această argumentare trebuia să confirme sentimentul superiorității valorii omului.

Conceptul de umanism este de o importanță primordială pentru definirea și conceperea întregii culturi a Renașterii. În esență, umanismul exprimă o anumită atitudine mintală, o anumită concepție despre om și societate, o anumită viziune despre lume și viață (care s-a manifestat într-o anumită epocă istorică).

Umanismul a reușit să lărgască orizontul cunoștințelor și a redescoperit viața sau, mai bine zis, importanța vieții. Umanismul evolua după modelul antic (la Cicero, *humanitas* înseamnă educația ființei umane) — omul era situat în centrul tuturor preocupărilor.

Scopurile umanismului civic erau acelea de a forma oameni activi și întreprinzători care știu să-și folosească însușirile pentru a-și edifica o soartă mai bună, pentru a deveni mai buni cetățeni care să apere interesele omului, comunității, societății în general. Ideile, principiile morale ale Renașterii urmează să demonstreze că studiile umaniste au nu numai rolul de a instrui intelectul, ci și de a educa voința, de a stimula simțul responsabilității, morala, pentru ca în orice circumstanțe omul să aleagă calea binelui și a adevărului.

Umanismul reprezintă o mișcare de idei ce propunea un nou model uman, un nou model de viață, deosebit de cel al Evului Mediu, care a contribuit la desăvîrșirea societății și evolu-

area ei într-o nouă formă de civilizație, care a reușit să se răspîndească cu o rapiditate uimitoare în toate statele în care condițiile au fost favorizate.

Renașterea a adus o schimbare radicală în valorile umane. „Fais ce que tu voudrais” („Fă ce vrei”). Aceste schimbări au contribuit la faptul ca peste secole să fie adoptată „Declarația universală a drepturilor omului”, articolul 1 al căreia prevede: „Toate ființele umane se nasc libere și egale în demnitate și drepturi”.

Umaniștii etapei contemporane sînt oameni care respectă valorile universale, începînd cu cele din antichitate și pînă în prezent, sînt morali și responsabili. Ei aleg binele și știu că nu există libertate fără supremația legii, că nu există drepturi fără obligații, că nu există destine glorioase fără muncă (atitudine, convingere, perseverență).

Studierea manifestărilor umanismului prin prisma politicului zilei de azi nu este o problemă abstract cognitivă, ci o sarcină de a obține informații adecvate situației de moment, a înțelege esența proceselor politice, lărgirii cercului de cunoștințe intelectuale mai sus de nivelul de personalitate, trecînd la nivelul social și chiar global, pentru a-i da politicului o orientare umanistă, folosindu-l în interesul individului, societății, omenirii.

La ora actuală, orice activitate sociopolitică desfășurată în serviciul membrilor societății se efectuează în temeiul principiului umanismului. Aceasta presupune că atitudinea față de om trebuie considerată ca cea mai înaltă valoare, stima față de demnitatea fiecărei personalități, de drepturile ei la viață, la o dezvoltare liberă, la realizarea capacităților și străduința către bine și fericire. Umanismul presupune recunoașterea tuturor drepturilor de bază ale omului, confirmarea bunei stări a personalității ca cel mai înalt criteriu de apreciere a oricărei activități sociale.

Principiul umanist este unul universal, planetar. El nu împarte oamenii după naționalitate, religie, culoare sau în baza altor criterii, ci pretinde la stimă față de fiecare ființă omenească, acordîndu-le ajutor celor slabi și neputincioși, flămînzii și neîndreptățiți din diferite motive.

Umanismul în politică se manifestă prin mai multe forme: de organizare, prin scopuri

și conținut, precum și prin mijloacele de activitate politică. În condițiile actuale cea mai înaltă formă umanistică de organizare a politicului este realizată prin sistemul politic democrat, bazat pe recunoașterea libertăților, drepturilor și egalităților tuturor cetățenilor în fața legii.

Referitor la scopurile și conținutul politicii, umanismul se evidențiază prin obiectivele de realizare a intereselor omului, ridicarea nivelului bunei stări și a condițiilor de viață a populației, fortificarea dreptății sociale și a liniștii în stat, societate și comunitatea mondială. Din acest punct de vedere cea mai umanistă politică este considerată cea care asigură cele mai bune condiții pentru satisfacerea necesităților și dezvoltării libere a personalității.

Manifestarea umanismului prin diverse mijloace poate fi evidențiată, în primul rând, printr-o poziție clară, indiscutabilă de eliminare a celor mai barbare forme de luptă politică, cum sînt războaiele, folosirea armelor de nimicire în masă, stoparea acțiunilor fizice și morale care contribuie la umilință și degradarea omului ca personalitate.

În etapa actuală, factorului politico-umanist și rolului său în soluționarea multor probleme ale contemporaneității i se acordă o atenție tot mai sporită, dat fiind faptul că procesul de asigurare a integrității, consolidării, dezvoltării societății poate avea loc numai în baza principiului umanismului. În viața cotidiană acest principiu este folosit la 3 niveluri: cel interstatal, intern și la nivel de personalitate.

La nivel interstatal/internațional umanismul se manifestă prin recunoașterea și respectarea tuturor drepturilor omului, crearea condițiilor pentru o dezvoltare la maximum a capacităților personale. În contextul dat principiul umanismului poartă un caracter universal, care nu divizează oamenii conform anumitor criterii, ci cere un comportament respectuos față de oricare reprezentant al speciei umane, precum și acordarea ajutorului celor slabi, celor împătimiți în rezultatul conflictelor etnice, calamităților naturale etc.

La nivel intern, statal umanismului i se atribuie însușiri ale unui popor suveran, care-l folosește din plin în calitate de instrument politic, în scopul influențării asupra statului în elaborarea politicii umaniste interne și externe,

soluționarea problemelor economice, sociale și culturale în favoarea comunităților. Se ia în considerare, evident, și conținutul politicii în cadrul căruia umanismul este folosit la realizarea intereselor omului, instaurarea dreptății sociale și a climatului politico-moral binevoitor în societate. Din acest punct de vedere cea mai umană politică este recunoscută cea care asigură condițiile cele mai bune pentru satisfacerea necesităților și dezvoltarea liberă a personalității în cadrul unei formațiuni.

În ceea ce privește nivelul internațional de realizare, implementarea principiului umanist poate fi evidențiată, întii de toate, în lupta pentru consolidarea păcii, constituirea relațiilor internaționale și a ordinii mondiale, bazate pe dreptate și stimă față de om. Aceasta presupune, în fond, recunoașterea drepturilor popoarelor la alegerea liberă a tipului de stat, a dreptului de constituire a unui stat independent, suveran, egalitatea statală, neamestecul în treburile interne ale altui stat, renunțarea la folosirea forței pentru soluționarea problemelor de interes comun, dezvoltarea relațiilor de colaborare și ajutor reciproc între popoare etc.

Orientările umaniste ale politicii interne și externe a statelor și-au găsit reflectare și confirmare juridică într-un șir de documente ale ONU, UE și ale altor organisme internaționale, precum și în jurisprudența națională. Umanismul și diversitatea principiilor folosite demonstrează că acesta este nu numai un fenomen cu aspect teoretic general, dar are și un caracter practic. Caracterul său empiric se manifestă prin contribuția la eliminarea celor mai dure și periculoase forme de luptă politică. Este vorba de prevenirea conflictelor de proporții, de diferite genuri, cu consecințe dezastruoase pentru societatea umană. Umanismul a pledat totdeauna pentru interzicerea torturilor și a altor mijloace de constrângere care distrug personalitatea și umilesc demnitatea omului, împotriva folosirii presiunii morale, manipularea conștiinței și comportamentului oamenilor prin intermediul diverselor forme de derutare și dezorientare, care în prezent sînt destul de răspîndite.

În etapa actuală, umanismul este nu numai un domeniu de relații reciproce dintre oameni, dar și al relațiilor omului cu natura.

Natura întotdeauna a fost și rămîne un atribut și o condiție indispensabilă pentru existența omului. În secolele precedente activitatea umană nu era atît de devastatoare ca în prezent și nu avea proporții atît de imense, cu caracter global. Începînd cu cea de-a doua jumătate a secolului trecut și începutul sec. al XXI-lea, problema ecologică a devenit o reală amenințare pentru existența omenirii într-un viitor nu atît de îndepărtat. Politica ecologică, la moment, a căpătat deja statutul unui imperativ absolut pentru viața de mai departe a civilizației umane.

În societatea multidemisională, cu contradicții și probleme de ordin regional și global, progresul tehnico-științific este în stare să contribuie nu numai la îmbunătățirea radicală a vieții oamenilor, dar poate să distrugă, în același timp, bazele civilizației umane. În astfel de condiții sfera umanismului se lărgeste considerabil. Dacă relativ nu demult această problemă era analizată, discutată la nivel de specialiști, apoi la nivelul societății civile astăzi umanismul s-a ridicat la nivel de politică de stat, precum și la nivelul politicii globale. Astfel, lupta pentru o politică umanistă în domeniul ecologiei (și nu numai), care ar contribui la menținerea vieții în dezvoltare, în plan regional și global abia începe.

Morala ca expresie a umanismului.

Un rol deosebit în conceperea profundă a umanismului l-a avut și-l are morala. Umanismul expus prin intermediul *moralei* sub forma dragostei, respectului și al iubirii față de oameni era cunoscut încă din antichitate că avea o influență binefăcătoare deosebită asupra societății și politicului. Ideile umanismului constituie esența, nucleul, conținutul social al moralei. Implementată în conștiință și fiind acceptată pozitiv, morala a devenit un indiciu, o normă a activității oamenilor, iar în multe cazuri ea este reglementată și prin legislație.

Morala este o formă deosebită, specifică a vieții sociale. Ea include conștiința, normele și comportamentul real al oamenilor, bazîndu-se pe aprecierea diferitelor fapte din punctul de vedere al idealurilor umane: dreptate-neadevăr, sinceritate-viclenie, bine-rău și al altor categorii și idealuri.

Morala atestă fenomenele sociale nu din

punctul de vedere al unei persoane, al individului, ci din punctul de vedere al colectivului, adică al viziunii generale a comunității, deși există și morală de grup, profesională, a elitelor, a păturilor dominante și dominate etc.

Morala se bazează pe o anumită viziune referitor la existența, scopul și destinația omului. Ea nu este utilizată numai pentru unii indivizi aparte, ci are o acoperire generală pentru toată lumea. Compartimentul moral se deosebește prin imparțialitate, printr-o motivație umană superioară. Morala se prezintă ca o condiție de păstrare a neamului omenesc, dat fiind faptul că reflectă experiența seculară de comunicare a omenirii și fixează acele cerințe, păstrarea cărora este necesară societății și omenirii în ansamblu. Aceste cerințe devin în conștiință criterii interne de evaluare a motivelor, scopului, conținutului și rezultatelor comportamentului propriu, precum și a acțiunilor altor oameni.

Morala caracterizează nivelul înalt al dezvoltării conștiinței individuale, posibilitatea și capacitatea omului de a determina intuiția internă, motivația spirituală a comportamentului propriu și a autocontrolului. Spre deosebire de drept și politică, morala (etica) nu are nevoie în aprecierile sale de un aparat special de constrîngere sau de valori materiale. Cu toate că comportamentul moral nu exclude unele sancțiuni din partea societății sau din partea celor care te înconjoară, astfel influența moralei se bazează pe mecanismele psihologice interne și de autocontrol ale personalității. Un rol deosebit în asemenea situații îi revine conștiinței.

Conștiința constituie trăirile emoționale ale omului responsabil față de el însuși, de oameni, de lumea întreagă, de Dumnezeu. Ea este o călăuză a umanismului în sufletul omului, în comportamentul real al individului. Ea este judecătorul intern al omului, asigurînd autocontrolul personalității în toate situațiile și mai cu seamă acolo unde controlul politic sau social întîmpină obstacole: e imposibil sau lipsește total.

Conștiința constituie temelia cea mai profundă, intimă, nerepetată particularitate a personalității omului. Conducîndu-se de ea, individul apreciază lumea înconjurătoare, inclusiv comportamentul său, în numele său, de

pe poziția „eu-lui” subiectiv. În concordanță cu conștiința, se formează comportamentul personalității.

Conștiința transformă individul din animal de turmă, din mașină conștientă, robot în Om. Cugetătorii religioși deseori numeau scînteie sfîntă în sufletele oamenilor acel moment care le permitea să conștientizeze responsabilitatea în fața lor, în fața oamenilor, în fața Existenței Supreme. Omul cu o autoreglare smintită, necorespunzătoare, lipsită de mustrare de conștiință, se transformă într-o ființă periculoasă pentru societate și oameni, e antisocială. Nu în zadar Hitler, propagînd o politică național-socialistă antiumană, îi convingea pe soldații săi că în lupta cu dușmanii țării el îi eliberează de la o astfel de boală, cum este conștiința, și le permite să-l omoare pe orice inamic. Nu poate fi îndreptățit și comportamentul conducerii regimului totalitar, care, fără a avea vreun motiv moral sau juridic, îi trimitea pe oameni în „gulag”-uri cu zecile și sutele de mii, iar alte milioane de oameni declarați de ei trădători și dușmani ai poporului erau exterminați fizic și moral numai din cauza că nu împărtășeau ideologia comunistă.

La fel nu poate fi îndreptățit comportamentul persoanelor, care își permit, de pe poziția postului ocupat, să judece (fără a avea completul de dovezi) oamenii „vinovați” ori să ia unele decizii în baza unor surse neîntemeiate, necunoscînd situația reală, nici discutînd personal (sau prin intermediul persoanelor cu funcții de răspundere), astfel aducîndu-le prejudicii morale oamenilor nevinovați.

Conștiința îmbinată cu datoria și alte mecanisme morale de comportament al oamenilor se prezintă ca cea mai bună garanție a politicii umaniste. De aceea cultura înalt morală a societății este o condiție absolut necesară a sistemului politic democratic.

La umanizarea politicului un rol deosebit îi revine culturii și socializării politice. Este imposibil să identificăm caracterul umanist al politicului, fără a cunoaște esența și contribuția culturii politice în acest domeniu. Existența unei culturi politice, bine așezate într-o societate democratică permite cetățeanului să intervină activ în actul politic de guvernare, să conștientizeze importanța implicării sale în procesul decizional al instituțiilor de stat.

Posedarea unei culturi politice reprezintă un grad înalt de manifestare activă în procesul de cooperare civică în favoarea cetățeanului și societății.

Cultura politică contribuie la cunoașterea și determinarea mecanismelor de constituire, stabilizare și activitate a aparatului de guvernare. Implicarea în acest proces se datorează, în primul rînd, unei atitudini active față de procesele politice din interiorul sistemului dat. O cultură politică judicioasă, chibzuită a fiecărui individ va contribui la sporirea încrederii în instituțiile reprezentative, totodată, îl face pe cetățean mai disciplinat, înțelegător și mai conștient în evoluțiile sociopolitice din interiorul statului, dîndu-le un caracter uman. Fără o cultură politică participativă omul nu este în stare să perceapă actul politic, precum și procesele politice în derulare. Cultura politică contribuie la integrarea individului în procesul și evenimentele sociopolitice ale societății.

Cultura politică deschide perspective largi în domeniul pronosticului politic, elaborării cursului politic și deciziilor politice. Statul este instituția politică principală ce activează avînd la bază factorul uman. Orice cetățean care ia parte la treburile publice este parte componentă a unei societăți în curs de consolidare. Participarea activă în viața cotidiană și nivelul înalt al culturii politice contribuie la zădărnicierea manipulării politice a cetățeanului de către stat, partide politice și alți lideri demagogi.

Evident, cultura politică nu este un dar dumnezeiesc, ci este un proces de lungă durată de formare și acumulare a cunoștințelor prin intermediul factorilor socializării politice pe întregul parcurs al vieții omului. Anume acest tezaur numit cultura politică contribuie prin esența sa la o înțelegere profundă a proceselor politice, interne și externe, la o conștientizare a însuși fenomenului politic, care încă din antichitate era cunoscut că politica este o activitate ce prevede organizarea și conducerea practică a unui stat. În context general, politica, ca activitate, este orientată spre binele societății, spre perfecționarea și prosperarea sa, dezvoltarea democrației și progresului în toate domeniile vieții sociale.

Practica vieții demonstrează, cu lux de amănunte, că politica aduce, pe de o parte, în

viață ordinea, corectitudinea, dreptatea, contribuie ca puterea să asigure binele pentru societate, pe de altă parte, constatăm că procesele negative din societate, originea lor sînt ascunse tot în politică. Aceste particularități sînt legate, întîi de toate, de fenomenul veșnic, caracteristic naturii omului – lupta pentru putere, bogăție, posturi înalte de stat etc. De regulă, în cazul luptei pentru putere sînt înregistrate cele mai frecvente cazuri de încălcare a normelor de drept și morale, ale eticii, datoriei, bunului-simț, responsabilității etc. Sînt cunoscute o serie de motive care ne demonstrează nu numai în aparență, dar în realitate amoralitatea politicului.

Vom încerca să expunem unele dintre aceste motive:

- întîi de toate, vom aminti că numai puterea dă posibilitate de a administra bunurile materiale și spirituale, de a dirija soarta oamenilor. Posesorii de putere se bucură de posturi și onoare, setoși de faimă personală și bogăție, deseori, îi ademenesc „buzunarul” statului, încercînd ispita de a folosi puterea în scopuri personale pentru a căpăta mai multe bunuri pe contul altor oameni, mai multe și mai scumpe servicii materiale etc;

- ispita de a ordona, a porunci, de a subordona și a domina este o parte componentă a comportamentului conducerii corupte și ea va crește pe măsura concentrării puterii în mîinile unor grupări corporaționiste de politicieni. Pentru a ieși din astfel de situații și de a-i imprima politicului o cale de dezvoltare umanistă, societatea are nevoie de un sistem efectiv de selectare a corpului de personal și nu numai după factorii de competență, dar și a celor morali, mai cu seamă pentru elita politică. La fel de important este de a asigura și un control eficient al societății asupra celor ce dețin puterea;

- în politică interesele reale, pragmatice se află, tradițional, pe primul plan, îndreptățind viclenia, minciuna, ticăloșia, omorul și alte fapte amorale. Etica, morala în viața cotidiană, după forța lor de motivație, cedează în fața intereselor. În caz de conflict între politică și morală descoperi că cîștigul de cauză, într-o societate nematură, îi este atribuit politicului. Însă cum se simt din punct de vedere moral acei demnitari care au fost și sînt înscăunați

în posturi înalte de răspundere, care au făcut promisiuni majore și nu și-au îndeplinit obligațiunea? Viața a demonstrat, și nu o dată, că politica care nu se bazează pe morală, pe factorul uman, mai devreme sau mai tîrziu, cu siguranță, va da faliment;

- hotărîrile politice, de regulă, sînt luate în numele partidului, poporului, națiunii, majorității etc. și în multiple cazuri sînt generale și nu ating personalități concrete. Acei ce adoptă astfel de hotărîri, de obicei, nu sînt implicați nemijlocit în implementarea lor în viață și deseori ei nu observă și nici nu simt urmările nefaste ale politicii lor. Lipsa de responsabilitate la adoptarea unor astfel de decizii, norme le înlesnește calea de retragere de la bunul-simț al moralei. Însă e cu mult mai ridicol faptul că unii lideri politici (și nu numai) de diferit calibru care au gustat deja din farmecele puterii, complet subordonați intereselor luptei de a reveni la putere, încalcă orice comportament rațional, uman. Organizînd acțiuni, comitete, grupuri care îndeamnă publicul la nesupunere civică, blamîndu-i cu epitete, care cad sub incidența penală, pe acei care sînt chemați să guverneze în conformitate cu mandatele majorității poporului. Această activitate distructivă nu are nimic cu democrația. Ar fi bine să li se amintească așa-numiților „apărători” ai intereselor poporului că Democrația înseamnă ordine, pe cînd dezordinea conduce la anarhie. Anarhia, dezmațul, nesupunerea civică sînt metode care au fost folosite din plin de bolșevici în anul 1917, cînd au uzurpat puterea. Analiza situației create la moment amintește de experiența nefastă și politica amorală ale acelor care visează să revină la putere chemînd la nesupunere civică. Oponerea intereselor și moralei de grup, valorilor general umane, încercarea de subordonare a moralei intențiilor politicului înseamnă, în realitate, demontarea moralei ca bază de constituire a unui stat democrat, prosper;

- efectul abuzului de putere este foarte molipsitor. Acest fenomen se explică prin faptul că acțiunile imorale ale unor reprezentanți ai eșaloanelor de vîrf ale puterii au însușirea de a spori, a se multiplica și cresc ca bulgării de zăpadă în proces de rostogolire. În realitate, această situație se manifestă prin aceea că un conducător de vîrf imoral, de regulă,

se străduiește să se debaraseze de oameni incozi, cinstiți, responsabili, or încearcă să-i facă complici ai săi, înconjurându-se, astfel, cu persoane loiale, fără verticalitate, care, la rândul lor, își formează pentru ei tot așa un astfel de anturaj confortabil, inactiv. Elementul amplificării abuzului și iresponsabilității conduce spre intransparență și degradare a elitei conducătoare. Apariția acestui fenomen este destul de frecvent în structurile politice centralizate, cu o slabă autonomie a părților componente și a lipsei controlului de jos. Acest efect, cu asemenea atitudine a vîrfurilor puterii, a contribuit la răspîndirea corupției în masă, fenomen nedorit, inuman ce dezintegrează societatea;

- în activitatea de atribuire politicului a unui caracter umanist rolul decisiv le revine cadrelor de personal, complexului instructiv-educational și factorilor de socializare politică. Pornind de la faptul că școala este privită ca un mecanism de socializare, trebuie să înțelegem că socializarea este, în primul rînd, un proces de umanizare continuu și numai după aceasta vine elementul de socializare. În condițiile negării (directe sau indirecte) și anihilării vocației universale de umanizare a școlii, socializarea ca, de altfel, și umanizarea va avea de suferit puternic. Societatea, dacă nu va acorda prioritate școlilor, altor instituții și mecanisme în realizarea umanizării viitorilor săi cetățeni, ci va fi preocupată doar de sfera de producție și repartitie a bunurilor și serviciilor, va fi impusă într-un viitor nu atît de îndepărtat, ca pe banii economisiți pe contul învățămîntului să construiască noi penitenciare. În etapa actuală consumismul, lumea imaginară, desfrîul sexual, cruzimea de pe ecrane și alte fenomene negative macină în continuu temelia morală a statului de drept.

Factorul uman a devenit în prezent cea mai strategică resursă a statului. De aceea orice stat, care tinde spre o eficiență majoră în conducerea politică, nu poate să nu acorde o atenție deosebită acestei probleme. Prioritate se oferă dezvoltării gîndirii inovaționale, posi-

bilităților de a lucra în colectiv, deprinderilor de adaptare la diverse condiții și forme de organizare.

Din cele menționate referitor la umanizarea politicului se evidențiază o gamă de probleme și aspecte care se impun de a fi rezolvate pe parcursul avansării spre un stat democratic, de drept și social. Unele dintre problemele existente, la etapa actuală, pot fi soluționate prin compromis în raportul politică – morală, precum și instituționalizarea cerințelor morale. Divergența principală în raportul politică – morală se centrează în jurul aplicării (legitime/nelegitime) a mijloacelor violente, care poate schimba radical situația. Nesoluționarea acestui element esențial conduce la marginalizarea posibilității de influență a moralei asupra politicului. Evident, fără responsabilitatea civică, dorința de compromis, solidaritate și cooperare a actorilor politici este imposibilă edificarea unei societăți bazate pe drept. Ieșirea semnificativă a politicului din cadrul sferei aplicării violenței sau punerea sa sub control permite o folosire mai largă a valorilor morale.

Un element principal care ar contribui mai eficient la stimularea procesului de umanizare a politicului ar fi instituționalizarea cerințelor morale. Instituționalizarea înseamnă integrarea cerințelor morale în normativele organizațiilor politice și, întîi de toate, în cele de drept, ce ar presupune anumite sancțiuni pentru încălcarea principiilor morale. În prezent, instituționalizarea cerințelor morale în politică se efectuează, în general, prin drepturile omului. În corespundere cu documentele adoptate de instituțiile internaționale ea apare în calitate de criterii universale de apreciere a umanizării politicului. Acest proces este complex, de lungă durată și necesită eforturi considerabile ale întregii comunități.

Evident, realizarea obiectivului de umanizare a politicului este o sarcină extrem de dificilă. În practica umanizării politicului mult depinde nu atît de lansarea scopurilor, cît de metodele și mijloacele folosite în procesul atingerii obiectivului fixat.

BIBLIOGRAFIE

1. Al. Tănase. Umanismul și conduita umană. Ed. Politica. 1985.
2. Contextul politic, economic și social în care apare umanismul, renașterea. www.referatele.com.
3. Umanismul - mișcare social-culturală. www.ipedia.ro
4. Кудряшов М. С. //Вестник Московского университета. Серия 12. Политические науки. 2006.
5. Постников В. Александр Блок – крушение гуманизма. www.proza.ru

Prezentat: 1 martie 2012.

E-mail: detsr@mail.ru